

Leselyst

Gjermund Stenberg Eriksen (40)

Manusforfatter til NRK-serien *Mammon*. Utdannet på Blindern i nordisk, engelsk, idéhistorie og humanistisk prosjektledelse. Arbeidet med reklame frem til 2011.

Manusforfatter Gjermund Stenberg Eriksen hadde gode lærere. Så han må skyldes på noe annet.

Ekko av Eco

- Du skal få slippe å snakke om Mammon. Men jeg kan ikke la være å spørre om du leser Bibelen, for i serien var det drysset ut bibelreferanser. Abraham! Abraham!

- Javisst. Da jeg først ble hekset på hvordan en thriller kunne virke, var det *Focaults pendel* av Umberto Eco. Først riktignok *Rosens navn*, av samme mann. Jeg så filmen, og da ble jeg livredd. Etter at jeg begynte på Blindern, fikk jeg beskjed om at du må lese boken. Ja, men jeg har jo sett filmen! Og selv om jeg vet at boken alltid er bedre, er det ikke noen vits med en krimbok. Men så leste jeg boken, og da var det altså ordentlig spennende.

- Og den inneholder 740 ganger mer enn filmen?

- Nettopp. Og der ligger jo mye. Alle referansene som Eco alltid har. Det å snakke med historien, det å vise til symboler, som mange mener ikke betyr så mye, men de er en del av vår kultur. Forfatteren Pål Norheim har skrevet noe om hvordan vi er gjennomsyret av det religiøse Norge. Abrahamsmyten er selve grunnfortellingen i Bibelen. Abraham blir bedt om å gjøre det bare Gud klarer - å ofre sitt eget barn. Oppsett til *Mammon* sesong to, er Abrahamsfortellingen. Her er mye som kan utvikles videre. Det er jo Gud som sier stopp, når Abraham er i ferd med å drepe ungen sin. Det er ganske drøyt.

- Er det noen spesielle forfattere som har penset deg inn på den veien du har valgt?

- Ja, det er jo Umberto Eco. Og altså *Focaults pendel*. Hvordan han bruker konspirasjoner, misbruker dem og avslører dem, samtidig som det fungerer i boken. Det var utrolig fascinerende. Og så er jeg vokst opp med den samme rekken som mange vokste opp med. Hardygutten og MacLean. Bedre enn MacLean trodde jeg ikke det gikk an å bli. Jeg hadde en flott rekke av norsklærere, som oppmuntret meg til å lese alt, til jeg fikk Vesaas' *Fuglane* kjørt ned i halsen av en ikke fullt så flink

norsklærer. Så fikk jeg en som spurte hvordan er det å ikke å komme inn i den verden dere er i? Hvordan kan man komme inn i hodene på disse menneskene som dere ser, som ikke er sammen med oss andre? Og da skjedde det noe.

- Og så ble du reklamemann?

- Jeg skulle bare være innom ett år. Det ble mange år. Men jeg er først og fremst humanist, og brukte humanistutdannelsen til å bli reklamemann. Det er vanlig i England og USA, men ikke så vanlig her.

- Franskmannen Jacques Séguéla skrev en bok med tittelen: Ikke fortell min mor at jeg er i reklamebransjen, hun tror jeg er pianist på en bordell.

- Nettopp. Vi er helt på bunn. Men den boken har jeg ikke lest.

- Det gjør ingenting. Boken var kjedelig, men tittelen var bra. Focaults pendel var på en måte sesong to, etter Rosens navn, for å holde oss i seriespråket ditt. Den leste folk førti sider av, og så ble den lagt bort. Eneren var bedre?

- Ja, det kan du på en måte si. Men *Focaults pendel* var mye mer avansert. Og det er heller ikke en krimbok i vanlig forstand.

- Jeg bare nevner det, siden du nå truer med sesong to.

- Den er i gang. Man må aldri snu seg bakover. Bare fortsette.

Rune Hallheim

(Litt senere)

- Hallo?

- Ja?

- Du, vi snakket om favorittbøker. Men jeg glemte en. *The Road*.

- Cormac McCarthy?

- Verdens beste bok for fedre og deres sønner. Og deres koner. Vakkert, enkelt. Kan du få med det?

- Ja.

Bredt anlagt antologi gir oss et kulturelt og historisk bakteppe for Ekebergparken.

Parken som parkerte kritikken

Bok dokumentar

Egil Mikkelsen, Magne Malmanger, Margrethe Geelmuyden
Ekebergparken

Orfeus forlag

Kritikken er dempet, men boken viser sammenhenger og store linjer.

Ordsiftet rundt Ekebergparken har tidvis gått heftig de siste årene. Christian Ringnes lanserte ideen om en skulpturpark for Oslo innbyggere for rundt ti år siden - et østkantens svar på vestkantens Vigelandspark - og fikk bare etter hvert kommunens tilslutning.

Hans litt flaue tanke om en «hyllest til kvinnen» måtte modifiseres til den mer nøytrale tanken om en park som berørte det «feminint inspirerte i all sitt mangfold». Det var både kommunen og folkets fortjeneste. Etter at skulpturparken åpnet 26. september i fjor har samtalen stilnet noe.

Nå foreligger en coffeetable-bok om parken. Men det er ikke bare parken som er presentert, men Ekeberg-området historie, i all sin bredde. Det er blitt en lekker, velskrevet og informativ utgivelse.

Skisserer sammenhenger

Et innledende essay av Ina Johannesen, administrerende direktør for parken, skisserer prosessen frem mot den ferdige parken nøkternt og greit. Her får vi både diskusjonene rundt Ringnes og samarbeidet med politikerne fremlagt. Dette er nok bokens kjedeligste tekst.

I den stort anlagte artikkelen «Mennesker på Ekeberg i 10000 år» gir Egil Mikkelsen en grundig og underholdende skildring av områdets kulturhistorie siden steinalderen.

Særlig imponerende er Magne Malmangers «Landskapets metamorfoser». «Landskapet oppstår når oppmerksomheten rettes mot naturen», skriver han. «Det ble satt tegn i landskapet lenge før noen fant på å tegne det.»

Dette lange essayet om hager

og andre former for kulturlandskap trekker opp de helt store linjene fra antikkens hager til dagens landskapsdesign. Helt mot slutten introduseres skulpturparken, som et siste skudd på stammen.

Malmangers tekst fungerer som en bred og kunnskapsrik bakgrunn for hva Ekebergparken er og hvordan den kan forstås.

Rikt illustrert

Visuelt er boken en nytelse. Kunstverkene er alle lekkert fotografert og ledsaget med informative bildetekster. Bildene illustrerer ikke nødvendigvis artiklene, men er hele tiden i god dialog med dem.

I Margrethe Geelmuydens «Vandring i Ekebergparken» presenteres vi også for parkens fremvekst, men mer i detalj enn i innledningsteksten.

Denne fungerer som en reise-skildring i miniatyr: Geelmuydens veksler mellom en vandring i parken, hvor hun beskriver det hun ser underveis, med historien om Ekebergparkens fremvekst. Velskrevet og småoppfinnsomt.

Hever blikket

Hva så med skeptikerne? Motstandernes synspunkter gjengis nøkternt, uten at forfatterne feller noen dom i den ene eller andre retning.

Deres synspunkter inkluderes, selv om boken som helhet i liten grad gir næring til kritikk, men bruker det meste av plassen på å gi Ekebergparken et løft - indirekte eller direkte.

I denne forstand kunne *Ekebergparken* beskrives som seierherrenes beretning. De velskrevne tekstene bidrar til å legitimere parken - og nøytralisere virkelig kritiske stemmer.

Men dette er ikke primært en bok for uenighet og dissens. Det er ikke dens ambisjon. Det er ingen debattbok, men en utgivelse som er best på å skissere kulturelle og historiske sammenhenger. Her heves blikket, og de store linjene blir det primære fokuspunkt.

De store linjene som kan bidra til et utvidet perspektiv på for Ekebergparken. Det syns jeg er en god begynnelse på en samtale som garantert vil fortsette.

Kjetil Røed

George Cutts' skulptur *The Dance* ruver i skogen på Ekeberg.
FOTO: INGAR STORFJELL

Parforholdets mange prøvelser

Bok noveller

Tom Ingar Eliassen
Ni favner og dypere

Kvalshaug forlag

Tosomhetens mange utfordringer er gjengangertema i denne debutboken.

Noe har allerede skjedd mellom disse parene. Vi møter dem idet de er i gang med å snakke seg bort fra realitetene og glatte over det som er hendt og gjort.

Ved hjelp av ord prøver de å mane fram en virkelighet som ingen av dem egentlig tror på. De prøver, som regel fåfengt, å besverge tilværelsen og gjøre den annerledes enn den er, for eksempel i novellene «Endelig er sommeren kommet» og «En fantastisk dag».

Her gjelder det å overbevise seg selv og partneren om at dagen er både deilig og fantastisk, men både leseren og personene i novellene skjønner at de lurer seg selv. Det som har skjedd lar seg neppe reparere.

Sabotører

Personene snakker ikke forbi hverandre hos Eliassen. De utfordrer og prøver ut hverandre med sine utsagn. Hun taler ikke med ham, men mot. Det samme gjelder for ham. De saboterer den andres utsagn.

Mannen i bokens første

novelle velger å holde sin kone på tå hev ved å si at han kjenner smerte i brystet igjen, som da han fikk infarkt. Han driver et slags spill med henne.

Eliassen klarer ofte med korte og få replikkvekslinger å antyde stemningen og maktbalansen mellom mann og kvinne. Ofte dreier det seg nemlig om å kontrollere situasjonen og den andre. Replikkene er gjerne helt dagligdagse, men de mer enn antyder at det foregår en kamp mellom parene:

«God morgen, sa hun. Hvorfor vekket du meg ikke?»

Skulle jeg det?»

Allvitende

Debutanten går heller ikke av veien for å smette allvitende inn i tanker og følelseslivet til sine personer. Dermed blir også replikkene gjerne fortolket av han eller hun som nettopp sa dem, og slik blir replikkunsten mindre viktig, for i etterkant blir den også forklart ut fra personenes tanker og følelser.

Debutanten satser på den uforløste spenningen mellom parene. Det usagte og antydende, gjerne i replikkene, er drivkraften for spenningen. Den ytre dramatikken spiller mindre rolle, og derfor blir også flere av novellene stillestående og kjedelige.

Eliassen skriver realistiske noveller og er avhengig av at replikkene er munt-

lige og realistiske. Men muntlige replikker er vanskelige å skrive når de skal si det ene og antyde det andre. Novelledebutanten har antakelig filt mye på replikkene sine, og det er ikke fritt for at samtalenes innimellom framstår mer skriftlige og gjennomtenkte enn muntlige og direkte. Slik får tekstene en stivhet og skriftlighet som minst av alt kler novellen.

Novellene til Eliassen er helt fri for humor og letthet. De er lastet til randen av alvor og krisestemning, og det er egentlig ikke så lett å skille den ene novellen fra den andre. De handler om det samme.

Upretensjøs

Også den siste novellen i boken, «Toppene av lykke», er lastet med mørke og nært forestående katastrofe. Men den fremstår nesten som den mest novelleaktige av dem alle. Den er upretensjøs og fri for dulgte replikker og åpen avslutning. Den virker nærmest å være skrevet uten storslagne ambisjoner, annet enn å være en poengnovelle som skal overraske på slutten. For Eliassen gjelder det ikke å øve seg på holde igjen, tror jeg, og hva skal vi nå med tilbakeholdte og nøkterne noveller fra en ung mann. Nøkternheten kan vel de gamle ta seg av. Denne forfatteren trenger heller å trene på å folde seg ut og la stå det han først finner på.

Atle Christiansen

Ode til Obos

Bokdokumentar

Anne-Kristine Kronborg (tekst)
Ivan Brodey (foto)

100 borettslag 1929-2013

Forlaget Press, i samarbeid med OBOS

For høystemt og friksjonsfritt om viktig og konfliktfylt tema.

I forordet til denne boken tar konsernsjef Martin Mæland i OBOS store ord i sin munn og fremfører en forhåpning om at dette blir standardverket om norsk bolighistorie.

Men det er skivebom: For 100 borettslag framstår først og fremst som et PR-fremstøt - dels for Obos selv - og dels for den sosialdemokratiske bevegelse som selskapet i alle år har lent seg så tungt på.

Ikke dermed sagt at det bindtunge verket, på vel 400 sider, er uten snev av interesse for andre enn Einar Gerhardsens politiske

arvinger. Her er historier og anekdoter, vevet sammen med noe tyngre arkitektprosa og glimt fra en sosial utvikling som mange vil kunne nikke nysgjerrig undrende eller nostalgisk gjenkjennende til.

«Høyres Hus» på Hamar

Og riktig til å humre over blir det når oppdragsgiveren for en sjelden gangs skyld ikke bare strykes med hårs. Det skjer i historien om et altfor vidløftig prosjekt på Hamar, ferdigstilt i 1947. Der løp kostnadene løpsk, i en slik grad at prisene føyk til himmels og hele prosjektet på folkemunne ble døpt «Høyres Hus».

I samme blindgate endte OBOS' engasjement i seniorboliger på eksklusive Jomfrubråten, på Oslos beste østkant. Men når det går galt, er det gjerne andre aktører som har «bundet Obos på hender og føtter»; en form for ansvarsfraskrivelse som forfatteren tyr til gjentatte ganger.

Menneskene mangler

Forunderlig fraværende

er også de menneskene og det sosiale livet som har utspunnet seg i og mellom husene - i de 80 årene som dette verket favner. Hvordan var det å flytte inn og vokse opp i nye omgivelser, preget av helt andre idealer om både arkitektur og det å bo, enn mange var vant til?

Vel, i boken siteres nyinnflyttede beboere på at Lambertseter, landets første moderne drabantby, er både eventyrverden og himmelrike. Andre vitner og kilder framstår i all hovedsak som like hyllende. Og uten tvil har Obos gjort en kjempejobb på mange felter. Men så rosenrødt og friksjonsfritt som dette verket gir inntrykk av, har «eventyret» ikke vært.

Bildene er viet stor plass i boken - og ingen tvil kan herske om at fotograf Brodey har skildret OBOS-Norge med en sjelden sans for det vakre, både i bygget selv og i omgivelsene. Så vakkert er det blitt, at jeg, som er så heldig å bo i en OBOS-blokk fra 1947, som jeg trives riktig godt i, nesten ikke kjenner meg igjen.

Johnny Gimmestad